

Wstęp

Zmiany, których każdego dnia doświadcza współczesny człowiek, sprawiają, że otaczającą rzeczywistość należy rozpatrywać wielokontekstowo. Nie wystarczy opierać się już tylko na tym, co znane, odkryte, ale trzeba przekraczać horyzonty nauki. Współczesnego świata nie da się zamknąć w kilku określonych aspektach. Globalizacja i postęp technologiczny sprawiają, że świat ulega dynamicznym zmianom. Jak zauważa Yuval Noah Harari, „zglobalizowany świat wywiera niesłychaną presję na zachowanie i moralność. Każdy z nas jest omotany rozlicznymi, wszechogarniającymi pajęczynami, które z jednej strony krępują nam ruchy, z drugiej natomiast przenoszą nasze najdrobniejsze drgnięcia w jakieś odległe punkty. Nasze codzienne zwykłe działania wpływają na życie ludzi i zwierząt po drugiej stronie globu, a czyjś osobisty gest potrafi nieoczekiwanie sprawić, że cały świat staje w ogniu (...)” (Harari, 2018, s. 10).

Świat się zmienia. Można go nawet nazwać światem naddatku. W natłoku danych, chaosie informacyjnym i wobec bezlitosnego przyspieszenia istnieje potrzeba wypracowania strategii, które pozwolą jak najlepiej odczytywać i opisywać rzeczywistość, w tym również edukacyjną, a także odczytywać w niej człowieka z doświadczanymi przez niego

sytuacjami. Wielość pojawiających się problemów w sposób szczególny skłania pedagogów – badaczy, teoretyków i praktyków działań edukacyjnych – do natychmiastowego reagowania na zmiany, stawiania aktualnych diagnoz, określania nowych zjawisk mających swoje reperkusje w konsekwencjach ponoszonych przez podmioty edukacyjne, które ich doświadczają. Dlatego też podążając za wyzwaniem, jakie niesie współczesny świat, autorzy opracowania *Ważne obszary badawcze w pedagogice* podjęli naukowy dyskurs nad zagadnieniami, które uznali za aktualne i znaczące, omawiane w ostatnich latach sporadycznie lub w innych niż zaproponowane w niniejszej publikacji ujęciach (usiłują zatem je odczytać w nowych kontekstach, nadając im nową wartość i sens).

Publikację otwiera artykuł Marka Siwickiego zatytułowany *Pomiędzy jednością i różnorodnością. Istota nowego w humanistyce*. Autor, odnosząc się do metafory rzeki i jej kanałów przepływowych, stara się dookreślić nurty nowej humanistyki, wskazując na ważkość tematów związanych z techniką i technologią obecnych w różnych sferach życia społecznego.

Norbert G. Piłkuła, autor kolejnego opracowania pt. *Poczucie sensu życia jako potrzeba egzystencjalna współczesnego człowieka*, zwraca uwagę na sporadycznie podejmowane w ostatnich latach w pedagogice zagadnienia badawcze, jakimi są potrzeby egzystencjalne i poczucie sensu życia, odczytane w dynamice zmian społecznych, zdarzeń traumatogennych, nieobecnych dotychczas w doświadczeniach współczesnego człowieka (pandemia, wojna na Ukrainie). Autor wskazuje na ważkość problematyki i kierunki badań nad poczuciem sensu życia z wykorzystaniem założeń koncepcyjnych Frankla, Obuchowskiego, Popielskiego i Rekerera oraz potrzebę tworzenia programów edukacyjnych na rzecz wsparcia współczesnego człowieka w usensownianiu życia.

Kolejnych pięć artykułów koncentruje się na osobie nauczyciela. Pierwszy z nich, *Rozwój osobisty nauczyciela* autorstwa Joanny M. Łukasik, ukazuje, jak istotną rolę i znaczenie mają badania nad rozwojem osobistym i zawodowym nauczycieli. Kategoria ta, nieobecna w dyskursie pedeutologicznym, jest ważna w przypadku zawodu nauczyciela – tego, który ma inspirować do rozwoju osobistego swoich uczniów. Wskazane obszary eksploracyjne nad rozwojem osobistym nauczycieli z wykorzystaniem dostępnych teorii rozwoju osobistego i zawodowego nauczyciela, a także aplikacyjna wartość badań z uwzględnieniem tej kategorii stanowią cenny drogowskaz dla pedeutologów. Kolejną ważną

kategorią, sporadycznie podejmowaną w badaniach nad pracą zawodową nauczyciela, jest zauważona przez Annę Mróz kategoria wsparcia nauczyciela (tytuł artykułu: *Wspieranie nauczycieli jako kategoria znacząca w dyskursie pedeutologicznym*). Kategorię tę autorka ukazuje z perspektywy potrzeb i oczekiwań, jakie pojawiają się w pracy nauczyciela na poszczególnych etapach kariery zawodowej. Zwraca również uwagę na skutki braku wsparcia społecznego nauczycieli, jak również na brak zarówno badań, jak i praktycznych wskazań do wzmocnienia nauczycieli w sytuacjach trudnych, wywołujących lęk, niemoc, apatię czy doświadczone w czasie wypalenie zawodowe. Osoba nauczyciela stała się również punktem wyjścia w artykule Katarzyny Jagielskiej zatytułowanym *Znaczenie wsparcia udzielanego przez nauczycieli w procesie konstruowania karier edukacyjno-zawodowych uczniów*. Autorka koncentruje się w nim na roli nauczyciela jako osoby bezpośrednio oddziałującej na ucznia, motywującej go do rozwoju, prowadzącej przez meandry wiedzy naukowej. Wskazuje na istotną rolę, jaką powinien odgrywać nauczyciel w konstruowaniu ścieżek karier edukacyjno-zawodowych. To on jako osoba dobrze wykształcona, nastawiona na rozwój własny i uczniów, swoimi działaniami oraz zaangażowaniem powinna koncentrować się na wyrównywaniu szans edukacyjnych uczniów, odkrywać ich zdolności, potencjał i ukazywać różne możliwości, jakie niosą przed nimi przyszłość i współczesny rynek pracy. Dotychczasowe badania ukazują niewspierającą rolę nauczyciela w kontekście konstruowania ścieżek karier edukacyjno-zawodowych, zaś brak dogłębnych badań w tym obszarze funkcjonowania zawodowego nauczyciela oraz praktycznych rozwiązań w zakresie ich przygotowywania do pracy ze współczesnym uczniem w szkole stanowią ważne zadanie badawcze i aplikacyjne dla pedeutologów. Paulina Koperna w artykule *Mężczyzna nauczyciel edukacji przedszkolnej – kategoria nieobecna w dyskursie akademickim w Polsce* podejmuje problematykę związaną pośrednio z feminizacją zawodu nauczyciela, koncentrując się na kategorii nieobecnej – mężczyźni nauczycielu edukacji przedszkolnej. Autorka prezentuje przegląd nielicznych badań obejmujących prezentowaną tematykę, podkreślając zarówno aspekt naukowo-teoretyczny (stan badań), jak i praktyczny (potrzebę obecności mężczyzn na etapie edukacji przedszkolnej) oraz zarysowuje możliwe nowe obszary badawcze w tym zakresie. Ostatni skoncentrowany na osobie nauczyciela i procesie nauczania artykuł autorstwa Pauliny Karp pt. *Metody aktywizujące w powszechnej edukacji muzycznej* jest

próbą skoncentrowania uwagi pedagogów na edukacji artystycznej w zakresie sztuki muzycznej. Zwracając uwagę na niewielką liczbę badań nad specyfiką pracy nauczycieli przedmiotów artystycznych, autorka ukazuje znaczenie ich działań, szczególnie zaś w zakresie motywowania uczniów do nauki muzyki w szkole ogólnokształcącej poprzez zastosowanie metod aktywizujących i ich wartości odczytywanych przez pryzmat konstruktywistycznej teorii uczenia się. Badaczka zwraca szczególną uwagę na preferowane przez nauczycieli formy aktywności muzycznej i przedstawia je jako niezbędne, a jednocześnie niewystarczające do realizacji złożonego programu powszechnej edukacji muzycznej, co przekłada się na jakość muzycznego wykształcenia współczesnych dzieci i młodzieży.

Kolejny artykuł Jerzego N. Grzegorka zatytułowany *Teatr ruchu umownie ewidentnego – inkluzja i animacja kultury tanecznej osób (nie?)pełnosprawnych. Między kulturą artystyczną a pedagogią tańca* obejmuje dwa ważne zagadnienia badawcze, istotne dla współczesnych pedagogów. Autor ukazuje ważność badań i działań integrujących inkluzję i animację kultury w ciekawy projekt choreoterapii jako środka do przełamywania barier społeczno-kulturowych przez osoby z (nie?)pełnosprawnością. Interesująco uwypuklone, a nieobecne w pedagogice ostatnich lat kategorie ujęte w tytule i opisane w treści artykułu są cennym źródłem wiedzy oraz wskazaniem, jakie obszary w badaniach pedagogicznych należy zagospodarować zarówno dla rozwoju dyscypliny, jak i wypracowania nowych metod terapii czy strategii sprzyjających inkluzji.

Dwa ostatnie artykuły dotyczą zagadnień z zakresu mediów i ICT. Sylwia Galanciak w artykule *Telenowela jako przestrzeń normatywnego dyskursu społecznego i wehikuł ideologii* porusza problematykę związaną z wszechobecnym gatunkiem telewizyjnym, jakim jest telenowela, oraz ukazuje jej wpływ na kreowanie norm i wartości współczesnego pokolenia. Analizując zagadnienie związane z telenowelami z perspektywy kluczowych antropologicznie kategorii czasu i przestrzeni, stara się określić obszary szczególnie podatne na wpływy ideologiczne, a także dostrzec edukacyjny potencjał tego gatunku, tym samym podkreślając wyzwania stojące przed badaniami w tym zakresie i praktyką edukacyjną. *Mikrotransakcje w grach komputerowych zagrożeniem dla rozwoju dziecka* Klaudii Markowskiej to artykuł ukazujący rosnąca wciąż (mimo licznych projektów badawczych realizowanych od kilkadziesiąt lat) problematykę wpływu gier komputerowych na rozwój dzieci. Wszechobecny postęp dotyczący również

branży gamingowej, która w ostatnich czasach przeżywa wielki rozkwit, stanowi wciąż aktualne wyzwanie dla pedagogów zarówno w zakresie diagnoz, jak i praktycznych rozwiązań – od prewencji poprzez profilaktykę aż po terapię.

Wyeksponowane w niniejszej publikacji ważne obszary badawcze w pedagogice są wyłącznie namiastką tych, które są i powinny być podejmowane przez pedagogów. Zauważenie ich przez autorów artykułów oraz określenie pól i obszarów badawczych wartych podjęcia dalszych eksploracji uważam za ważne i znaczące dla rozwoju pedagogiki jako dyscypliny, w której teoria i badania są zintegrowane z praktyką dostarczającą inspiracji do badań. Dlatego też opublikowanie tych artykułów w monografii uznałam za ważne, cenne i znaczące. Wyrażam nadzieję, że przedstawione w niniejszym opracowaniu artykuły będą stanowiły podstawę do realizacji nowych projektów badawczych dla szerszej grupy pedagogów.

Katarzyna Jagielska

Bibliografia

Harari, Y.N. (2018). *21 lekcji na XXI wiek*, tłum. M. Romanek. Kraków: Wydawnictwo Literackie.